

DOI: 10.31866/2410-1311.36.2020.221077

УДК 130.2:394.2(049.32)

ТЕОРЕТИЧНЕ ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ ФЕНОМЕНУ ФЕСТИВАЦІЇ У СУЧАСНОМУ КУЛЬТУРОЗНАВСТВІ

Гуменюк Тетяна Костянтинівна

Доктор філософських наук, професор,

ORCID: 0000-0001-9210-6424, e-mail: t_gumenyuk@ukr.net,

Київський національний університет культури і мистецтв,

вул. Є. Коновальця, 36, Київ, Україна, 01133

Рецензія на монографію: Бабушка Л. Д. Фестивація як комунікативний апропріатор глобалізаційних інтересів у культуротворчому просторі. Київ : Видавець ПП Лисенко М. М., 2020. 272 с.

Очевидним сьогодні є те, що теоретичні моделі святкової культури, які були притаманні філософській та культурологічній думці в традиційній культурі безперечно вимагають певних уточнень з урахуванням домінування економіко-політичного, урбаністичного векторів, що невідворотно нанесли відбиток на дослідницькій практиці, маркетизації культури (аспектів влади і споживання, соціальної ідентичності, ідеології, гендерної політики тощо). Так, у сьогочасному культуротворчому просторі актуалізується проблема фестивалізації як принципово нової відкритої динамічної моделі святкової культури з трансгресивними процесами (невід'ємними елементами існування та функціонування), оскільки саме останні виступають межевою активацією креативних внутрішніх можливостей, що визначають процеси самопізнання культури та переоцінки компонентів її смислових лакун. Зрештою, сам феномен фестивалізації, віддзеркалюючи перехідні етапи у суспільстві, утримує водночас перетворювальний потенціал, пов'язаний з принципово відмінним розумінням соціальної, політичної, історичної, економічної, урбаністичної, повсякденної та святкової компонент у сучасній культурі. Відтак, проблема теоретичної культурологічної рефлексії феномена фестивалізації набуває адресності та входить до авангарду проблем полікультурного контексту сучасного буття.

Культурологічно-соціологічний, філософсько-естетичний аспекти, обрані предметом наукового дослідження Ларисою Дмитрівною Бабушкою (кандидат філософських наук, доцент кафедри теорії та історії культури Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського) – є новаторськими та цікавими, майже не розробленими у вітчизняній культурологічній думці. Інтерес автора монографічного дослідження до фестивальної культури пов'язаний, передовсім, зі значними змінами в сьогочасній культурі, де зникають старі традиції, зазнають змін звичні форми святкувань, здійснюються спроби реконструкцій «старих»

і моделювання «нових» свят. Виникає потреба переосмислення однієї з актуальних форм святкової культури – фестивалі – крізь оптику її культуротворчого потенціалу в інфраструктурі соціуму та взаємозв'язку ідеологічних, економічних, політичних процесів, що дозволило автору розглядати її як моделюючу (конструюючу) систему, яка перетворює сучасний культурний простір у гіперфестивальний.

Поняттєво-категоріальний апарат, представленої монографії «Фестивалі як комунікативний апропріатор глобалізаційних інтересів у культуротворчому просторі», поповнений новими поняттями «фестивалі», «гіперфестивальність», «Homo festive» (людина, яка святкує), «артистократ» як змістовно категоріальними нововведеннями й підходами щодо предмета дослідження в межах культуротворчої парадигми. Водночас у процесі дослідження застосовано їх пізнавально-креативний потенціал із метою категоризації, концептуального осмислення й теоретичного аналізу фестивалі як комунікативного апропріатора глобалізаційних та альтерглобалізаційних моделей культури. Втілюючи стратегію побудови категоріального апарату сучасної фестивальної культури, автор активно залучає вищезазначені понятійно-термінологічні концепти щодо здійснення категоризації та диференціації основних смислових елементів і дискурсів, а саме: а) фестивалі як процесу тотального освятковування дійсності, який технологізується, прагматизується, перетворюється на своєрідну гіперфестивальну реальність комунікативної поведінки, утримуючи трансгресивну природу; б) фестивалі як механізму соціальної адаптації та ідентичності людини в культурі повсякденності, поширюючись в царинах науки, релігії, освіти, економіки, політики, популярної культури тощо. Фестивальна сучасна культура, на відміну від класичної, яка опиралася на традицію, спрямована на зв'язок із комерційною сферою, де домінують виступають категорії надлишкового (сфера споживання), а не піднесеного (емоційна царина). Відповідно, виникають новітні спроби конструювання / моделювання фестивального буття культури, що реалізуються у проектах глобалізації. У зв'язку з цим явище фестивалі автором монографічного дослідження розуміється як гіперболізація святкового компонента в буденному, повсякденному житті, де активна, а подекуди, й основна роль відводиться Homo Festivus – людині, яка святкує.

У пошуках методологічних підходів до аналізу специфіки фестивалі у просторі повсякденності та її впливу на сучасні моделі культуротворчості, автор акцентує увагу на наступних аспектах: по-перше, фестивалі є особливою формою культуротворення, утримуючи поліфункціональну природу, проявляється у гібридності сучасної та традиційної культур. Моделі культуротворчості пов'язані з ритуалом, ідеєю й святом як ритуалізованим медіакультурним простором й свідчать про те, що дана проблема постає простором синтетичного культурологічного самовизначення. По-друге, у фестивалі відбувається апропріація глобалізаційних та альтерглобалізаційних стратегій в контексті гіперболізації впливу повсякденності на форми й напрямки активності людини, домінуючими рисами якої є прагматичний характер універсальних структурних елементів. Спираючись на комунікативну проєкцію фестивалі, автор з'ясовує семантичну природу понять «повсякденність», «буденність», «святковість» як модусів куль-

тури, відповідно, проблему співіснування та взаємозв'язку «повсякденної» – «буденної» – «фестивної» культур.

Здійснено розрізнення концептів буденної та повсякденної культур, сутнісна розбіжність яких полягає в тому, що перша характеризується виконанням рутинних щоденних обов'язків, в той час, як повсякденна культура постає актуалізацією всього обсягу культури в повсякденній практиці, що, своєю чергою, дозволило дослідникам диференціювати останню на релігійну, політичну, світську культури.

Ключовими методологічними підходами дослідження автор визначає: феноменологічний щодо відтворення поліфонічності реальних виявів святкової культури; семіотичний щодо прояву ритуальних кодів святкової культури; порівняльний у співвідношенні традиційного й сучасного свят, сакрального й профанного модусів святкування; перформативний, де фестивація постає ареною можливості перевтілювати власну природу, враховуючи просторові умови історичної, соціальної та політичної дій, і є моделюючим феноменом, у якій інтегруються форми політичного, інформаційного, видовищного характерів тощо.

Підсумовуючи зазначимо, що внесок авторки монографії Л. Бабушки до української філософсько-культурологічної наукової царини є безперечно вагомим, оскільки вперше здійснюється теоретичний аналіз феномену фестивації як тотальної естетизації культури повсякдення, ключових констант комунікації, перформативності тощо. Ідеї автора є самобутніми та аргументованими, а масивний спектр окреслених проблем свідчить про високий науковий потенціал автора. Відповідно, дана монографія має неабияке теоретичне значення та практичну цінність, виконана згідно з вимогами щодо написання наукових видань і дозволяє рекомендувати її як науковцям, здобувачам вищої освіти, аспірантам та всім, хто цікавиться проблемами сьогочасної культури.